

BIBLIOTEKA
SHTETIT

804-32

T88

KOLEC TRABOINI

Petalet
e bajames
së hidhur

TREGIME

84-52

789

KOLEC TRABOINI

PETALET E BAJAMES SË HIDHUR

BIBLIOTEKA E SHËTETIT
GJIROKASTER
~~644~~
N. INV.

3114

Tregime

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

PETALET E BAJAMES SË HIDHUR

Ne jetonim diku në një lagje të qytetit. Vërtet kishim shtëpinë tonë me një kopsht të bukur, por brenda nuk gjeje asgjë.

Unë dhe ti flinim në një krevat hekuri që nuk e di ku e kishim marrë. Në tryezën e vjetër që e mbulonim me gazeta, kishte shumë libra. Qenë librat e tu.

Atëhere kishim edhe nënën. Unë e mbaj mend kur vdiq ajo. Më kujtohet pak. Qe e sëmurë rëndë dhe më larguan prej saj. Kur u ktheva në shtëpi, të gjeta vetëm ty dhe krevatin prej hekuri bosh. Unë qava. Ti më përkëdhele dhe më the: «Mamaja ka shkuar të shërohet». Të besova, por nëna nuk u kthye më.

Atëhere ishe mësues. Ne shkonim bashkë nëpër male. Atje zura miqësi me malësorët e vegjël këmbëzbathur që i mësoje ti. Kur erdhën italianët, ne nuk shkuam më në malësi. Nxënësit mbetën pa mësues.

E dija se më doje fort. Unë po rritesha. Mbrëmjeve të gjata qëndronim pranë vatrës e më tregoje se, për të fituar bukën, punoje në një fabrikë me mëditje. Merrje ca franga. Kur kthehesha mbrë-

mjeve, të prisja te dera, prisja të më sillje diçka.

Një ditë erdhe duarbosh. Dorën e rëndë ma vure në kokë dhe më the:

— Më dëbuan, Arian.

Më fole në emër dhe mua m'u bë zemra mal.

Asaj nate dhembjen tënde e pata edhe unë. Nuk të pyeta fare, por ti më the:

— Dëgjo, Arian. Ata më dëbuan. Ata nuk duan që unë të flas për të vërtetën.

— Çfarë të vërtetë, baba?

Ishte hera e parë që më flisje shtruar për hallet e jetës. Më vështroje thellë në sy.

— Tani u rrite, Arian. Duhet të mësosh edhe ti se italianët nuk e kanë vendin këtu. Ky është At-dheu ynë, toka jonë.

Pastaj më fole për gjëra që unë i kuptoja me vështirësi.

Asaj nate e harrova fare urinë.

Ne nuk kishim bukë. Rrinim pranë zjarrit dhe flisnim për të vërtetën. Tani unë kisha një shok. Vetë ma the këtë. Më the se do të luftonim bashkë për të çliruar atdheun.

— Kur, baba? — të pyeta unë.

Sa gjëra më mësoje. Nga ti mësova t'i urreja italianët për vdekje. Ata nuk e kishin shtëpinë këtu. As i kishte ftuar njeri. Kishin shtëpinë e tyre, matanë detit. atie ku perëndon dielli.

«Unë duhet të luftoj. Po si?» Ky mendim më vlonte në tru. Qysh atëhere u mundova ta gjeja rrugën vetë.

— Arian. — më the njëherë — merre këtë letër dhe çoje te dyqani i frutave.

Unë u stepa për një çast. Të shikova. Buzëqeshe lehtë dhe më the:

— Merre, Arian. Po të zunë, gëlltite letrën. Kupton? E mora letrën dhe u zhduka. Frikë nuk kisha. Sido që të ndodhte, letra s'do të binte në dorën e tyre. Ecja dhe nëpër mend më shkonin fjalët e tua. Dikur më kishe thënë: «Edhe ne duhet të luftojmë, Arian». «Po si?» mendoja unë. Mos letrat që çoj janë fillimi i luftës! Kushedi. Pse, luftë i thonë kësaj? Po babai ç'është? Ai më ka folur diçka për komunistët. Por i këtillë nuk duhet të jetë. Komunistët janë të mëdhenj. Të fortë. I hanë italianët të gjallë... Kështu kisha dëgjuar, baba! Po Xhoxhi? E si mund të ishte komunist Xhoxhi, me trup aq të vogël? Kurrë!

Në agim dolëm në kopsht. Pranvera kishte ardhur e bukur. Bajamet qenë mbushur me lule, por vetëm lule bënin bajamet. Kokrrat e tyre qenë të hidhura. Ne qeshim. Ti thoshe:

— Që kur erdhën italianët, edhe bajamet i bëjnë kokrrat të hidhura.

Ndërsa shkelnim barin e ri dhe të lagur, më the:

— Kemi punë sot, Arian.

Të pashë në sy dhe mendoja se ç'punë mund të kishim.

Diku preke një degë bajameje. Pema u tund. Petalet ranë radhë-radhë si flutura bore. Ti qeshe. Mua më erdhi keq për lulet, po megjithatë thashë:

— Sa bukur!

Në mes të gjelbërimit të barit spikatnin petalet e bajames.

— Ç'punë kemi sot? — të pyeta.

Ti erdhe pranë meje dhe ne shikuam njëri-tjetrin në sy. Oh, kurrë s'do t'i harroj sytë e tu të hirtë, tamam si ata shkëmbinjte e zhveshur të maleve.

— Do të shkosh te xha Abdyli dhe do t'i thuash:

«Xhaxha, më jep pesë franga sot, pa nesër të sjell dhjetë». Mundohu ta tallësh, kuptove? Sikur je një rrugaç. Xha Abdyli do të të kuptojë. Vetëm kaq. Sapo ta mbarosh porosinë, eja këtu.

— Mirë, baba.

Fluturova. Pra unë luftoja. Por s'më besohej. Atë ditë pranvere bëra më tepër se dhjetë rrugë. Dhjetë porosi. Dhjetë italianë të vrarë, sipas meje. Shkova edhe te Xhoxhi. Kishte ngarkuar një sobë në kurriz dhe po e shpinte diku. Buzëqeshi dhe ma bëri me sy E kuptova. Duhet të prisja aty. U ula ndanë trotuarit dhe vështroja njerëzit.

Sa herë kalonin italianët me pupla, këndoja me vete si gjel. Kokën e ktheja në anën tjetër. Nuk i shikoja dot me sy. Se si më dukeshin.

Të nesërmen pasdite unë prisja diçka. Erdhi Xhoxhi, xha Abdyli dhe ca të tjerë që nuk i njihja. Nuk i kisha parë kurrë. Pothuajse të gjithë, kur hynin te ne, hiqnin kapelat, dhe uleshin në minder si në shtëpinë e tyre. U çudita. Ti i përqafove të gjithë me radhë. Njëri, kur hyri brenda, hoqi kapelën, syzet dhe mustaqet. Se hiqeshin mustaqet, këtë nuk e dija. Ti u afrove dhe më rrahe shpatullat sikur do t'u thoshe atyre se unë qeshë Ariani! Kishin sy të mprehtë.

— Domethënë ky qenka Ariani — tha ai që hoqi mustaqet. Ti tunde kokën. Unë u hutova. Ata më njihnin.

Dielli rrokullisej përmes lartësisë. Po errej. Në shtëpinë tonë u bënë shumë shokë. Ndoshta edhe ata nuk e njihnin njëri-tjetrin, sikurse nuk i njihja edhe unë. Kishin emra të çuditshëm. E si mund të quhet njeriu «Lis»? Rrija në oborr. Rastësisht, kur shëtisja në korridor, të dëgjoja që flisje me njërin nga ata.

Duhet të qe ai burri që hoqi mustaqet. Të fliste me zë të ashpër.

— Ta zëmë se e kapën, Bujar. Sipas teje do t'u bëjë ballë atyre?

— Kam menduar edhe për këtë.

— Çfarë?

— Nuk tregon ai.

— Por nuk është e lehtë, Bujar. Duhet menduar mirë. Rrezikon jetën e tij.

Dëgjoja, por nuk e kuptoja për kë e kishin fjalën. Ndoshta flisnin për atë djalë që dukej si student. Ti ngulje këmbë. Për kë pra? Çuditësia. Kujt ia kishin frikën se do të tregonte?

— Po ai është fëmijë — tha ai burri.

U drodha. Mund që të flisnin për mua.

— I vogël?! Vërtet i vogël, por është i përgatitur. Kam besim — ngulje këmbë ti, baba.

Haja veten me dhëmbë. Në qoftë se ata nuk më besonin, si do të luftoja unë? Më dukej vetja si një gjethe që zbret nga pema duke u dridhur nga era që fryn.

Po unë nuk do të tregoja edhe sikur të më vrisnin.

«Thuaji, baba. Ti më ke provuar sa herë. Apo jo»,
Dëgjoja prapa derës.

— Në qoftë se këtu jemi dhjetë revolucionarë, i njëmbëdhjeti është im bir — the ti.

Ata heshtën. Nuk e dinin se unë dëgjoja prapa derës, nga sytë më rridhnin lot. Lot të nxhtë. Sepse edhe unë duhet të luftoja. Folën prapë. Dikush tha «Revolucionari i vogël». Nuk e di me ç'kuptim e thanë. Ai burri që pat hequr mustaqet, e pranoi më në fund. Dolëm në korridor. Më shikonin. Ti ishe brenda. Hyra në dhomë. T'u hodha në krahë dhe të

putha fort. S'të kisha puthur kurrë ashtu. U çudite kur pe lotët e mi. E dije se unë s'qaja kurrë, ndaj më the:

— Ndonjë ditë do të vemi në mal, do të luftojmë të dy bashkë.

Nuk do t'i harroj kurrë këto fjalë. Ç'është e vërteta, më vonë dola vetëm në mal. Pa ty, baba. Ama e ndjeja se në gjoks më rrihnin dy zemra. Edhe zemra jote.

Po zbriste mbrëmja mbi qytet. Hija e një ndërtese u shtri deri te shtëpia jonë. Nata ra. Net të zymta binin mbi shtëpitë. Monotoninë e shtonin varavingat e ushtarëve që patrullonin natën. Patrullat e vdekjes.

Shokët bënin mbledhje. Dy veta ruanin jashtë. Studenti dhe unë. Atje brenda bëhej mbledhje. Bëhej luftë e heshtur. Pa krisma. Krismat e kësaj lufte do të ndiheshin më vonë. Kështu më thanë. Shëtisja nëpër kopsht. Muret ishin të larta. Vështroja çdo skutë. Shkoja edhe te studenti. Fshihej pas mureve ai. Njëherë që desha t'i flisja më këshilloi. Nuk i fola më. Mbante një pushkë të çuditshme, të shkurtër. Kishte edhe revole. Unë s'kisha armë. Qe pranverë dhe nuk bënte ftohtë. Vonë doli hëna. Ajo nxori syrin e saj të zbetë.

Petalet e bajames përpëliteshin në erë dhe hëna i zverdhte ato. Petalet lëkundeshin. Bajamja dukej si një pemë me lule të arta.

Oh, ata yjtë e largët e të ftohtë që vezullonin diku në largësitë e pafundme. Doja t'i zija me dorë. Desha t'i zbrisja nga qielli dhe t'ua falja shokëve. Yllin më të madh do ta vija në kapelën e vjetër që ma kishe falur ti, baba.

Bënte ftohtë. Ruaja jashtë mbi mur. Aty ku hëna nuk e shihte trupin tim. Përgjoja. Shpesh harroja

bukurinë e natës. S'më takonte të sodisja natyrën. Duhet të ruaja. Bëhej mbledhje. Qe lufta ime, jotja, e shokëve të tu. Lufta e të gjithëve. Unë isha i vogël dhe mora pjesë në revolucion. Isha revolucionari i vogël i babait.

Ku ta dija se luftonit atë ditë! Qe pasdite. Isha shtrirë në kopsht dhe ndjeja erën e këndshme të tërfilit. Mësoja. Papritmas dëgjova krisma. Lashë librin mbi bar dhe renda. Rruga qe e heshtur. Ku të veja? M'u kujtua se, përpara se të ikje, më pate përqafuar fort. Një gjë të tillë e bëje çdo ditë. Kur krismat u shtuan, parandjeva se njëri nga ato krisma e nxirrte pushka jote. Po. Duhej të luftoje. Po kë luftonit? Përse tani ditën? Më pate thënë se aksionet më mirë bëhen natën, kur armiku ka vetëm veshë dhe frikë.

Edhe unë kisha luftuar këto ditë, por pa pushkë. Luftoja me trakte, sepse edhe traktet buçasin si pushkët. Traktet i shtinin dridhmën e vdekjes armikut.

Në çast u rrëqetha. Tani unë kisha detyrën time. Brenda në shtëpi kishim materiale që duheshin fshehur. Ti më kishe mësuar se si duhej të veproja. Maqina që shtypte trakte qe e rëndë. Ku ta fshihja? Andej nga fundi i kopshtit nuk qe e sigurt. Mbylla derën dhe shkova tek Iliri, me të cilin shpërndanim traktet. E gjeta në shtëpi. Të gjithë kanë frikë në fillim. Nga larg dëgjonim bomba.

— Sikur lufton një ushtri, Arian — më tha Iliri.

I tregova për maqinën, por ai heshti. Kishte ngulur sytë diku dhe mendonte. Dukej si një burrë i madh.

— Po sikur ta futim në qymezim e Selimit?

— Kam frikë se mos e gjejnë, Ilir — i thashë.

— Nuk tregon Selimi.

— E ku e di ti? — e pyeta me dyshim Ilirin.

— I kanë marrë djalin e vetëm. Është me ne, Arian.

Duke dëgjuar krismën, ne bëmë planin tonë. Ti luftoje, baba. Edhe unë luftoja me ty. Sa herë më kishe porositur për shaptilografin. Unë e kreu porosinë tënde. Askush, përveç Ilirit, nuk e mori vesh ç'u bë shaptilografi komunist. Më vonë ata e kërkuan. Bastisën shtëpinë, por nuk gjetën gjë. Gërmuan kopshtin. I prishën edhe trëndafilët që kishim mbjellë bashkë. Edhe muret i shembën. Edhe çatinë. I pashë. Isha fshehur diku dhe përgjoja. Ata qenë si kafshë. Gulçonin. Atëhere e kuptova që kishin frikë nga ne. Kishin frikë edhe nga shaptilografi, baba.

Unë dhe Iliri u fshehëm. Nuk i ra kujt ndër mend për dy fëmijë që mbanin plaçka me karrocë dore. Ama edhe Selimi, po ta dinte, nuk do të tregonte.

Dukej se krismat nuk do të pushonin kurrë. Po binte nata. Nuk e dija ku luftoje ti. Qyteti që ngrihur i tëri, por ata kishin bllokuar rrugët.

Kur dielli perëndoi, krismat filluan të rralloheshin. Luftuat aq orë! Nuk e di cilin kishe afër atë